

”Jag är trygg”

Del 4, Laglig rätt och omhändertagande

Utbildningen ”Jag är Trygg” togs fram 1993, men utvecklas löpande efter ny kunskapsinhämtning och förändringar i samhället. Vi genomför utbildningar runt om i södra Sverige, men vi är lokaliserade i Linköping. Vi utbildar framför allt inom vård, omsorg och skola men även i andra typer av arbetsgrupper där det kan uppkomma aggressioner.

Jag är trygg är en del i det kontinuerliga trygghetsarbetet på jobbet. Det innebär att du och din arbetsgrupp bör arbeta med frågan ”vad kan jag fundera på och göra i detta ämne för att öka min trygghet. Och även vad gruppen behöver göra”.



Vad är hot eller våld för dig.

Hot och våld i arbetet är tyvärr sådant som händer även om vi inte vill. Så därför ingår hot och våld i det Systematiska Arbetsmiljöarbetet (se AFS 2001:1). Vilket innebär att hot och våld är ett kontinuerligt arbete, där ansvaret finns både hos arbetsgivaren men även hos arbetstagen.

Utbildningen ”Jag är trygg” bygger på fyra huvudpunkter med utgångspunkten från en tidsaxel, före, under och efter.



Kunskapen om relaterade lagar såsom Nödvärnslagen, lagen om nöd hjälper oss vid eventuell våldsanvändning.

Lagar

När det gäller lagar, så förutom de arbetsmiljölagar och föreskrifter som gäller så på arbetsplatsen så bör du känna till de lagar som ger oss rätt att försvara oss i våldssituationer.

Rätten till Nödvärn, Brottsbalken 24 kapitel, 1§

I lagen så står det om allmänna grunder för ansvarsfrihet.

”1 § En gärning som någon begår i nödvärn utgör brott endast om den med hänsyn till angreppets beskaffenhet, det angripnas betydelse och omständigheterna i övrigt är uppenbart oförsvarlig”.

Första punkten i 1§ är den punkt som hanterar hot och våld i nödvärnslagen. Där står det: ”avvärja ett påbörjat eller överhängande brottsligt angrepp på person eller egendom”.

Tre villkor för nödvärnsrätt

- 1 Det skall föreligga ett brottsligt angrepp. Med fängelse i straffskalan och att det ska finnas ett uppsåt.
- 2 Det skall vara aktuellt. Är angreppet avvärjt eller avslutat föreligger ingen rätt till nödvärn.
- 3 Försvaret skall vara nödvändigt.

Alla tre villkoren måste vara uppfyllda för att rätt till nödvärn ska föreligga

I grund säger lagen att du inte ska använda mer våld än det som krävs för att klara av situationen. Syftet med ditt försvar är att klara dig alltså ta dig loss och komma därifrån.

Lagen om Nöd, Brottsbalken 24 kapitel, 4§

Lagen om Nöd skiljer sig på två sätt från Nödvärnsrätten. För det första står det inget om Brottsligt angrepp, utan endast avvärja far för liv eller hälsa och för det andra, så utgör det ett brott om försvaret är oförsvarligt. Lagen om Nöd kan vara tillämplig vid exempelvis personer med diagnoser såsom demens, NFP eller om personen är självskadande.

”1 § En gärning som någon begår i nöd utgör brott endast om den med hänsyn till farans beskaffenhet, den skada som åsamkas andra och omständigheterna i övrigt är oförsvarlig”.

”Nöd föreligger när fara hotar liv, hälsa, egendom eller något annat viktigt i rättsordningen skyddat intresse

En nödsituation kan uppstå för att

- avvärja fara för liv eller hälsa
- rädda värdefull egendom
- av annan sådan orsak handlar i nöd”

Den stora skillnaden inom vård och omsorg mellan dessa lagar är att vid nödvärnsrätt finns det ett uppsåt och utgör ett brott om gärningen är uppenbar oförsvarlig. Till skillnad mot lag om nöd där uppsåt inte behövs. Då utgör det ett brott om gärningen är oförsvarlig. Alltså en lägre grad av våldsanvändning.

Lagtext är svårt att förstå, så se till att det diskuteras i arbetsgruppen. Vi lyfter detta under utbildningen Jag är trygg.

Omhändertagande

Omhändertagande handlar om att finnas där för den drabbade efter en situation. Det är viktigt att omhändertagande av de utsatta kommer i gång så fort som möjligt. Vi som arbetskamrater är ett viktigt kamratstöd. Vi är stödgruppen som finns där när det händer och känner igen arbetsituationen. Detta tillsammans med arbetsledningens rutiner ökar möjligheten att krishantering blir så optimal som möjligt. Kamratstödet är det viktigaste vid akutsituationen.

Krisförloppet delas in i akutfas och efterfas. I akutfasen gäller det att stötta den utsatta från dennes förutsättningar. Det är viktigt att individen ska få möjlighet att sätta sig ner och prata. Det är också viktigt att inte skicka hem någon utan ett omhändertagande.

Hur fungerar detta hos er?

I efterfasen måste individen först få älja det som varit, men ältandet får inte dra ut på tiden. Individen måste acceptera det som hänt och komma över i att bearbeta händelsen på ett bra sätt.

Krisreaktionen består av 4 faser.

Chockfasen pågår till hjärnan uppfattat att det som har hänt har hänt. I den fasen ska vi som kamratstödjare ge en emotionell första hjälp genom bl. a. att lyssna, ge empati, inte ta över utan acceptera upplevelsen.

Reaktionsfasen är nästa fas där den utsatta kommer att älja frågorna: Vad, vad det som hände, Varför hände det här och Om jag hade..... Och här ska vi som kamratstödjare vara ett bollplank och hjälpa den utsatta att hitta sina svar. När den utsatta har fått en acceptans av händelsen så går man vidare till nästa fas.

Bearbetnings/reperationsfasen betyder att man accepterat och kan nu i stället för att älja börja bearbeta och hitta lösningar.

Nyorienteringsfasen betyder att man är tillbaka i verkligheten.

Hur vi ska hantera hot och våldssituationer och ta hand om de utsatta ska finnas nerskrivet i Handlingsprogrammet för hot och våld eller enskild Krisplan. Här ska det finnas kontaktpersoner och kontaktpuppgifter till hjälppersoner mm.

Förslag på innehåll i krisplanen finns i AFS 1993:2 "Våld och hot i arbetsmiljön".

Svara på de punkter i AFS 1993:2 som berör ert arbete.

Arbetsledningen ska stämna av hur den utsatta mår under en längre tid. Om ältande håller på mer än några dagar bör professionella kopplas in.

Allt beror ju på hur arbetstagaren uppfattar situationen, vad som har hänt, vilken erfarenhet av svåra situationer den har mm. Men en utsatt personal får inte nonchaleras utan rutin ska alltid följas. Sedan får tiden utvisa behov av krishantering.

Glöm inte heller den som varit utåtagerande. Inom vård och omsorg kan personen få stor ångest efteråt som måste tas om hand. Även andra runt händelsen ska omhändertas.

Hur en personal uppfattar situationen beror mycket på vad det är som har hänt. Är det ett hot, slag eller handgripligt grepp. Även egen kunskap och möjlighet till hjälp och stöd påverkar.